

Hagyások II.

Szép Laji rosszabbul járt otthon, még imára sem kulcsolhatta kezét, a frissen kinevezett fiatal rendőr hátrafeszítette mindkét karját, és bilincsbe verve a központ elhanyagolt díszparkjába vezette, majd az átkosból maradt málló vakolatú szégyenfal rozsdás ablakrácsához kötötte. A megroggyant építmény ablakába az '50-es években a kulákok fényképét ragasztották, a '60-as évektől 1989-ig pedig azokat, akik nem teljesítették a rájuk kiszabott normát a téeszben.

Emberemlékezet óta kedden piaci napot tartanak a faluban, ahol a muroktól a tulipános csiz máig minden kapható. Laji éppen két kismalacot akart venni, de a Nagypatak mellett elkerített disznópiacon csak kés alá érett hizókat kínált egy öreg pakulár. „Jó lenne ezek közül egy kövérségtől guruló, fényes szőrűt hazahajtani! Ezek a jószágok a hegyi esztenán, szabadon voltak tartva, reggel harmatos fűvet legeltek, este szemes kukoricát ropogtattak, és savót ittak rá... A feldolgozott ázalékokból valódi csemegék kerülhetnének asztalunkra, ha minden úgy volna, mint régen, Amál itthon lenne, s nem a nagyvilágban!” Lelkét melengető gondolatai után széles mosoly jelent meg borostás arcán, hirtelen mozdulattal a patak felé fordult, még azt hinnék az emberek, hogy Szép Laji megbolondult, kacag magában... Néhány pillanatig úgy tett, mintha a különböző színnel megjelölt, úszkáló libákban gyönyörködné. Volt közöttük zöld festéssel megjelölt szárnyú is, de már nem kellett attól tartani, hogy a milicista irredentának kiáltja ki a liba gazdaasszonyát. Rövid bábázkodás után becsukta maga mögött a piactér nyikorgó kapuját, haladását egyenesen a központi kocsmá felé irányozva.

A kocsmában többen voltak, mint a piacon, ami régebben, a piacbomlás előtt nem fordulha-

tott elő. Ebben az új világban minden összezavarodott, nem vásárolnak, a férfiak asszony nélkül maradtak, nincs, aki megfőzzön. A tehénpásztor is kikötötte, csak úgy szegődik el, ha a délutáni tévésorozatok kezdési idejére hazaterelheti a marhát a legelőről...

Laji szemrevételezte a két összetolt asztalnál iszogató cimboráit, majd a pudlihoz ment, magának egy deci pálinkát és egy korsó sört rendelt, cimboráinak, amit ittak. Ezek után többé már nem kellett felállnia, ahány italt rendelt az asztalhoz, a későbbiekben annyit vittek neki is. Ha nem tudta meginni, adhatta másnak is. A pudli végében ivó bukott besúgóra az íratlan kocsmai szabály nem vonatkozott, ő többé már nem ülhetett le az emberek közé.

Kapatos hangulatban lévő cimborái, a gyorsabb feloldódást elősegítendő, arról faggatták, álmodott-e már Amálról, s ha igen, tán csak nem azt, hogy egy pesti pacákkal sétálgat a Ligetben, aki nehezen találja meg boldogságát a ropogós pendely, ráncos szoknya, pliszírozott fersing és kötény rejtekében? „Ne sajnálkozzatok rajta! Asszonyaitok révén már könnyen veszi az akadályokat!” Laji válasza célba ért, nagy hahotázás kíséretében koccintottak, és kiitták italukat. Üres poharaikat maguk elől eltolva letették, rövid ideig hallgattak, aztán Laji komája az új fiatal rendőrré terelte a szót. Elég izgága ember, mondta, járja a falu utcáit, gyakran megáll egy-egy porta előtt, és hosszasan figyel, az úton jövőket igazoltatja. Személyazonosságát kér a kapálásból jövőtől, megállítja a szénával megrakott szekeret, és leparancsolja a széna tetején ülő fáradt öregembert, hogy igazolja magát. Annak ellenére, hogy a kocsmá faláról a forradalom kitörésekor leszedték az éneklést tiltó táblát, figyelmeztette

a kocsmárost, hogy nem akar danolást hallani a helyiségben. E hír hallatára csak azért nem gurultak dühbe, mert az örökké mosolygós Icsán, a primás lépett be a kocsmába. Azonnal asztalukhoz hívták, italt nyomtak a kezébe, és szinte egyszerre kezdtek bele egy keserves éneklésébe. Talán az első strófa végéig sem jutottak, amikor rájuk nyitott a rendőr. Csendet parancsolva igazoltatta, majd figyelmeztette a jókedvű férfiakat, hogy a továbbiakban, ha jót akarnak maguknak, ne fakadjanak dalra, mert csúnyán megjárhatják. Szép Lajinak kitüzesedett az arca, kirúgta maga alól a széket, és szinte a rendőr arcába ordította, hogy már eltemettük azt az időt, amikor egy magyar énekért verés és meghurcoltatás járt. „Demokrácia van, szabadon énekelhet bárki, még magyarul is, a rendőr sem veheti el ehhez való jogunkat! Az aranykorszaknak nevezett gané világban sárral tapasztották be a szánk, mindenünket elvették, kislányaink fülcimpáiból még a keresztelői aranyfülbevalót is leakasztották! Fialtajaink csak akkor tarthattak táncmulatságot, ha egész évre megrendelték az összes bukaresti román nyelvű szennylapot! Elég volt, ebből nem kérünk többet!” A ráncba szorult homlokú rendőr sem kért többet a panaszáradatból. Gyors mozdulattal Laji magasba emelt csuklójára kattintotta a bilincset, s hogy hatékonyabb legyen, pisztolyát is előkapta, így vezette Lajit a kocsmá előtli díszparkba, ahol a szégyenfal ablakrácsához kötötte. A cimborák Laji melletti heves kiállása is rövidesen alábbhagyott, féltek az olykor rájuk is irányzott fegyvertől. Az egyre feszültebbé vált rendőr azzal fenyegette őket, ha nem mennek haza, segítséget hív, és mindannyian Laji mellé kerülnek. Aztán cigarettára gyújtott, és várta, hogy mérgükkel együtt mihamarabb, távol a központtól, elnyelje őket valamelyik némán megbúvó sikkátor, amikor Lajit a tűző napon hagyva visszamehet a dohszagú, de hús levegőjű őrszobába.

A reformátusok harangja nem sokkal a történetek után kongatta el a delet. Lajit késő délutánig csak Mángálló Pista, a falu félszegelműje látta kikötve, aki kéretlenül is friss vizet hozott neki a távoli városvégi kútból, és cigarettával is megkínálta. Mángálló Pista nem tanult meg beszélni, úgy próbálta megértetni magát, hogy eljátszotta mondanivalóját. Gondját viselő rokonai minden reggel elküldték egy hát száraz gallyért a közeli

erdőbe, utána mehetett a maga útjára. Ha esett, ha fújt, kora délutántól már a központi buszmegálló és a kocsmá környékén téblábolt. Néha csomagőrzéssel bízták meg, máskor asszonyoknak segített a városból hozott nehéz batyuk hazacipelésében. Szolgálatkészségét általában étellel és cigarettával jutalmazták. Kedvenc helye a munkásokkal zsúfolásig megtelt kocsmá volt. Szórakoztatásukra a falu előjáróit kifizető jeleneteket adott elő, többnyire különködő úri huncutságaikat utánozta, amiért pénzt nyomtak a zsebébe, olykor egy fél deci likőrre is vendégük lehetett. Fogytékossága ellenére igyekezett hasznossá tenni magát.

A délutáni nyüzsgést megelőzően egy öreg fenyőfa takarása mögül asszonyi hang szólította meg Szép Lajit. Törékeny termetű, örökké betegeskedő komaasszonya volt, Kisó Ágnis, ebédet hozott, túrós puliszkát, füstöltszalonna-tepertyűvel. Laji kedvenc étke volt, amit egy nagy fej hagyma kíséretében akár hidegen is elfogyasztott. Ha kiürült otthon a puliszkás fazék, viccesen odakiáltotta Amálnak, hogy ne is mosassa ki, kezdje el főzni benne a másikat... A rozoga tákolmányhoz láncolva nem az éhség, hanem a megaláztatás gyötörte. Egy falat sem ment volna le a torkán, bár tudta, hogy Ágnis olyan gondosan etetné őt, akár egy karon ülő gyereket. Ágnis mindent leolvasott Laji szomorú arcáról, nem szólt egyet sem, de hogyan is erőltethetné ilyen helyzetben evésre, csak lehajlott, és lassan maga elé helyezte a zománcos lábost, amelyben éppen megmeredni készült a juhtúró illatát árasztó étel. Mielőtt felegyenesedett volna, alaposan körbejáratta tekintetét, hogy nem hallja-e őket valaki, majd Lajihoz lépett, s miközben hímzett zsebkendőjével végigtörölgette a verejtékben úszó arcot, megkérdezte, hogy az a milicista bilincselte-e meg, aki az utcán kiszedte kicsi Ágnis arany fülbevalóját. Laji, a rendőrörs felé bökve egyet a fejével, elmagyarázta Ágnisnak, hogy a régít elhelyezték a városban, s az újat már nem milicistának, hanem rendőrnek hívják, de nincs közöttük különbség.

„Most sem a védelmünket szolgálják, inkább uralkodnak rajtunk. Ne félj, Ágnis! Ahogy eddig kibírtuk, ezután is kibírjuk!” A szedelőzködő asszonynak búcsúzásképpen a lelkére kötötte, ne haragudjon rá, ő nem olyan, mint akit elkövetett

bűne miatt tartanak fogva, az lassan beletörődik a sorsába, elfogyasztja az elé rakott ételt, és várja szabadulásának óráját. Akit kisebbségi léte miatt aláztak meg, az ha éhen is marad, sorsába beletörödni semmilyen körülmény hatására nem tud és nem is akar. Sorsát vállalta. Megingathatatlan. Kényszerű büntetése nem hajlíthatja bűnhődésbe!

Ágnis a túrós puliszkát nem vitte haza, odakínálta a buszmegállóban ácsorgó Mángálló Pistának, aki igazán rászolgált a finom ebédre.

Az esti harangszóra már érkeztek a városból jövő autóbuszok. A rendőrrre is rájött a mehetnékje, s az utasok botránykeltésétől is tartva kilépett barlangjából, eloldozta Lajit, de nem bocsátotta útjára, bekísérte a rendőrsre. A sivár szoba sarkában egy színehagyott kincstári pokróccal letakart rozsdás sodronyágy várta a megváltást. A füstös falak eredeti színe ismeretlen volt a forradalom napjáig, akkor tudták meg, hogy sárga, amikor a Kárpátok Géniuszának légyszaros portréját letépték róla, és kihajították a kövesútra. A rendőr helyet foglalt kopott íróasztala mögött, volt még egy szék az asztal mellett, de Lajit nem ültette le. Csordultig töltötte poharát jófajta székely borvízzel, és elhadart mondatban közölte, hogy nincs szándékában jegyzőkönyvet írni a történekről, pénzbírsággal sem akarja sújtani, ha megígéri, hogy nem tesz feljelentést. Laji előszedte legjobb román tudását, és azt válaszolta, hogy ő eddig sem szokott jelentgetni, megtették helyette mások. Egy nagy levegővétel után arra kérte a rendőrt, hogy hallgassa meg a becsület és tisztesség magasiskolájáról szóló történetét. Erre nem kerülhetett sor, a rendőr azonnal felpattant székéről, és vállánál megragadva kilökte

Lajit az ajtón. A küszöbön állva üvöltötte utána, hogy többé ne merje sovíniszta meséivel traktálni.

Laji befagyasztott története a falu derék embereit akarta piederasztálra emelni, és megértetni a hatalmaskodóval, hogy ne ellenségnek tekintse a rendszerető, magyarságukhoz, ősi kultúrájukhoz ragaszkodó falubelijeit. Megvolt rá az oka, ő hívta össze a károsultakat, és figyelmeztette a nép akaratából kinevezett új vezetőket, hogy ne hagyják addig elmenni a szekus milicistát, amíg nem szolgáltatja vissza az elkobzott arany ékszereket jogos tulajdonosaiknak. A kitűzött napon Laji képviselőként minden érintett ott állt a milícia ajtaja előtt, és nem akarta elhinni, hogy visszakapja gyermeke keresztelői ajándék fülbevalóját vagy a jegygyűrűjét. Amire Lajit beszélték az első megkárosított asszonnyal, a fiatal faluvezető már kiborította a milicistával az egyik szekrény mélyében elrejtett nagy szatyor arany ékszert. Az ezernyi ékszerről nem volt semmiféle írás, szemelgetni kellett, mint főzés előtt a szárazfuszulykát, hogy megtalálja az ember a sajátját. Amire sötétedett, szinte valamennyi ékszer gazdájára talált. Laji már nem volt ott, amikor megérkezett Kisó Ágnis. A megfigyelők utolsónak tudták, de valójában utolsó előtti volt, ki is csapott rajta a hideg veríték, amikor az asztalra pillantott, mert azon már csak egy zöld köves pecsétgyűrű árválkodott. Mondták, hogy vigye el, hiszen ő az utolsó. Ágnis, mintha meg sem hallotta volna, szótlanul térdre ereszkedett, vékony ujjával végigtapogatta a kitüremkedett linóleum széleit, és néhány perc múlva már réklíje bársonyszegélyével fényesítette kicsi Ágnis parányi fülbevalóit.

Kórógyi talpfás házak (aknás és lófejes ház)